

Egy telefoni érdeklődésből úgy veszem ki, hogy Ófelsége Katonai Irodája is teljes szimpátiával fogadná ezt az akciót.

Ezeknek az önkéntes alakulatoknak a felfegyverzésére már most rendelkezésre állna Erdélyben — a m. kir. honvédelmi miniszter hozzájárulását feltételezve, amelyet egyúttal beszerzek — kb. 3500 Werndl-puska.

Ami a dr. Greskovic³ memorandumában említett pénzügyi ráfordításokat illeti (felszerelési hozzájárulás tisztéknek, a tiszték és a legénység javadalmi), erre nézve a Hadügyminisztériumhoz és a m. kir. Honvédelmi Minisztériumhoz fordulok, de már most meg kell jegyeznem, hogy ezt a kérdést a mostani viszonyok mellett — miután viszonylag csekély összegekről van szó — nem lesz nehéz rendezni.

Tudomásom szerint Budapesten már létrehoztak egy hasonló intézményt (Polgárőrség); különösen értékes volna számomra, ha a vonatkozó szervezési segédletet megkaphatnám, hogy világosan lássak a még tisztázatlan irányban (tiszték kinevezése, felesketés stb.).

A Besztercén történt kellemetlen esetet⁴ illetően van szerencsém Excellenciád tudomására hozni, hogy Kimer ezredes állomásparancsnokot a szolgálatból felfüggesztettem, és — csakis a csatolt hiteles orvosi bizonyítványra való tekintettel — az ítéletet újbóli döntésnek vetettem alá, ami az illető tiszt számára érzékeny büntetést jelent.

Lányi főhadnagy állomástisztet [ennek] megfelelően megbüntettem.

Azonkívül szigorú rendelkezést adtam ki minden katonai állomásparancsnokságnak, hogy hasonló sajnálatos esetek a jövőben elkerültessenek.

Amidőn legalázatosabb és legmelegebb köszönetemet fejezem ki Excellenciádnak az eddig minden tekintetben élvezett támogatásáért, kérem, fogadja legkiválóbb nagyrabecsülésem kifejezését.

Pflanzer Baltin lovassági tábornok s. k.

1 melléklet!

B

1914 okt. 21

*Az erdélyi szász ifjúsági védelmi szervezet előjáróinak emlékirata
önkéntes lövész-zászlóaljnak a dél-erdélyi városi őrségek céljára való szervezése tárgyában*

Ref. Zsinati Levéltár, Tisza-iratok 6:20/108
(Fordítás gépelt irat átütéses másolatáról)

MEMORANDUM

br. *Pflanzer* lovassági tábornok, hadtestparancsnok Óexcellenciája felszólítására;
átnyújtotta dr. *Gresskowitz* Vilmos, az erdélyi szász ifjúsági védelmi szervezetek
központi bizottságának előjárója.

A központi bizottság kész az Óexcellenciája részéről óhajtott célra, és pedig: a teljes helyőrségi őr- és biztonsági szolgálat ellátására Nagyszeben-Hermannstadt, Brassó-Kronstadt, Beszterce-Bistritz, Segesvár-Schässburg, Medgyes-Mediasch és Szászsebes-Mühlbach városokban, továbbá a még esetleg szükségessé váló őr- és biztonsági szolgálatra Erdély területén a szász ifjúsági védelmi szervezet önkéntesen jelentkező tagjaiból

---

⁴ A máramarosi orosz betörés során egy orosz portyázó alakulat megjelenése által kiváltott pánik, amelyet Tisza szégyenteljesnek bélyegzett.

Erdélyi szász önkéntes lövész-zászlóalj
néven egy zászlóaljat felállítani.

Ennek a zászlóaljnak a kiegészítő körlete kiterjed Erdély minden olyan szász községére, amely Magyarország erdélyi része augsburgi hitelvű evangélikus egyházainak kötelékébe tartozik. Így főleg Szeben-Hermannstadt, Brassó-Kronstadt, Nagyküküllő-Grosskokeln és Beszterce-Naszód-Bistritz-Nassod megyékben.

E célból lehetőleg mindazokban a szász helységekben, amelyekben eddig még nincs ifjúsági védelmi szervezet, fel kell ilyet állítani a m. kir. Honvédelmi minisztérium által már jóváhagyott alapszabályok szerint.

Mind az új ifjúsági szervezetek felállítása, mind az összes szász ifjúsági védelmi szervezet felügyelete a lövész-zászlóalj ugyancsak létrehozandó kiegészítő körzeti parancsnokságának autonóm hatáskörébe utaltatik.

A zászlóalj számára Nagyszebenben — Hermannstadt — kiegészítő körzeti parancsnokság állítatik fel, amelynek parancsnoka egyelőre egyben a zászlóalj parancsnoka is.

A lövészönkéntesek toborzása céljából a központi bizottság, amint Ő cs. és kir. Apostoli Felsége legfelsőbb hozzájárulását kegyesen megadta, erre való hivatkozással felhívást bocsát ki a szász lakossághoz, és a toborzási és szervezési munkát gyorsan és erélyesen intézi, hogy a zászlóalj felállítása és szolgálata lehetőleg hamar elkövetkezzék.

A lövészönkéntesek felvételéről a zászlóalj említett kiegészítő körzeti parancsnoksága dönt.

A tisztí állások betöltése végett a központi bizottság előreláthatólag

- 1) kiegészítő körzeti parancsnok, egyben zászlóaljparancsnok (századosi rangban),
- 2) a zászlóalj adjutánsa, esetleg egyúttal körleti tiszt,
- 3) négy századparancsnok (főhadnagyi rangban),
- 4) tizenhat tiszthelyettes mint csapatparancsnok

[kinevezésére] tesz az önkéntesen jelentkező volt tartalékos tiszték soraiból javaslatot a hadtestparancsnok Őexcellenciájának, ill. akadályoztatása esetén a cs. és kir. katonai parancsnokságnak, Nagyszeben-Hermannstadt, a cs. és kir. Hadügyminisztériumhoz való felterjesztés céljából.

A tiszthelyetteseket a zászlóaljparancsnok nevezi ki elsősorban a régebbi altiszték köréből.

A tiszték megkapnak minden, a hadsereg tisztjeinek mostani normája szerinti felszerelési (mozgósítási) hozzájárulást, gázsit és javadalmazást.

A tiszthelyettesek és a legénység a hadsereg többi legénységével egyezően kapnak zsoldot, javadalmazást és élelmezést.

A cs. és kir. hadtestparancsnokság a kiegészítő körzeti parancsnokság rendelkezésére bocsát egy szolgálati autót, hogy a toborzó- és szervezőmunkát a nagy kiterjedésű kiegészítő körzetben gyorsan elvégezhesse, és más szolgálati kötelezettségeket elláthasson.

A zászlóalj megkülönböztető jelvényként kék-vörös kokárdát visel, esetleg az ószász jelszóval: „Ad retinendam coronam”¹

A zászlóalj beszerezhet saját költségére egy zászlóalj-zászlót kék-vörös színben az osztrák és a magyar címerrel és alatta közepén a szász címerrel.

A cs. és kir. hadtestparancsnokság gondoskodik az egyenruha minden darabjáról, a fegyverekről, a munícióról és egyéb felszerelésről. E tekintetben ajánlatos, hogy minél több éles lövedéket kapjanak, hogy kellően gyakorolhassák az éleslövészetet.

A zászlóaljparancsnokság szolgálati ügyekben közvetlenül is fordulhat a cs. és kir. hadtestparancsnoksághoz.

¹ A korona fenntartására (lat.).

A zászlóaljparancsnokságnak jogában áll a legénység szolgálatát váltakozóan elrendelni úgy, hogy bizonyos idő múltán a legénység egy része meghatározott időre szabadságot kapjon, és helyettük megfelelő tartalékot hívjanak be, akiket azután leválthat a behívott korábbi legénység.

Egyebekben a zászlóaljra a cs. és kir. gyalogság szabályzata vonatkozik.

Végül megemlítendő, hogy a kiegészítő körzeti parancsnokság különösen fontos feladatának kell, hogy tekintse az ifjúsági védelmi szervezetek az önkéntes zászlóaljba be nem vonult legénységének katonai kiképzését szintén erélyesen folytatatni és a fősúlyt terepgyakorlatokra és éleslövészetre fektetni, hogy ez a legénység a behíváskor már rendelkezze a komoly időknek megfelelő katonai előképzettséggel.

E célból nagyon ajánlanám annak a lehetővé tételét a kiegészítő körzeti parancsnokság számára, hogy az ifjúsági védelmi szervezeteket is ellássa megfelelő számú saját puskával és tölténnyel.

Nagyszében, 1914. október 21-én.

Dr. Wolff Károly s. k.
főrendiházi tag

Dr. Gresskowitz Vilmos s. k.
az erdélyi százsz ifjúsági védelmi szervezetek
központi bizottságának előljárója

26

1914 okt. 1

Horvát-szlavon politikus névtelenül közölt fejtegetése a bécsi „Österreichische Rundschau”-ban a horvátok és a háború viszonyáról¹

Amikor a szerb hadszíntér eseményeiről a nyilvánosság elé kerültek az első hírek, azok arról szóltak, hogy a „délsláv” ezredek nagyszerűen kitüntették magukat, és ezzel bebizonyították, hogy a monarchia délslávjai közt nem talált termő talajra a nagyszerb propaganda. Egyúttal olyan melleszövegek is hallatszottak, hogy nem várták ezt a hősiesség magatartást, és az kellemes meglepetést jelent. Csak később sietett megállapítani egy híradás, hogy a mindenkor császárhű horvátok hősiességét tanúsították. Tehát még ma sem ismerik sem Bécsben, sem Budapesten a monarchia délsláv országainak valódi viszonyait, hiszen különben már eleve sem lett volna egy pillanatra sem meglepetés a horvátok hősiesség bátorsága és hősiesség áldozatkészsége, hanem mindezt tökéletesen magától értetődőnek tartották volna, amikor a monarchia becsületéért és a Habsburg uralkodóház érdekében folyó harcról van szó. Bizonyára bőven vannak a monarchiában, nevezetesen annak keleti felében nagyhatalmú tényezők, akiknek lelkiismerete Horvátországgal szemben nem tiszta, és megtorlástól véltek tarthatni, de ezek a tényezők sem ismerik és ismerték a horvátokat, akik a közös veszély órájában csak a monarchiára vannak tekintettel; azért a századok során vérfolyamokat ontottak, s ilyenkor háttérbe szorítják minden mégoly jogos óhajukat, minden mégoly alapos sérelmüket, nem ismerve mást, mint a védekezést a közös ellenség ellen.

Ma sem értik sem Bécsben, sem Budapesten a viszonyokat a monarchia sláv délvidékén, különben tudnák, hogy a horvát–szerb koalíciónak Belgrádban oly mohón felkapott jelszava a horvátok és a szerbek nemzeti egységéről a valótlan belbetegségében szenved, mert a szerbek és a horvátok sohasem voltak egy nemzet, és sohasem lesznek azzá. Dr. Ante Starčević, a horvát jogpárt megalapítója „a török bitó elől menekült kucovlahok”-nak nevezte a szerbeket, akik horvát területre bevándorolva az idők folyamán átvették a horvát nyelvet. Ellenlábasa, Hilarion Ruvarac szerb történész történeti kutatások alapján ismerte el, hogy a magukat ma szerbeknek nevezők nagy része

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Die Kroaten und der Krieg (Von einem kroatischen Politiker)* — A horvátok és a háború (Egy horvát politikustól). — Österreichische Rundschau Bd. XLI. Heft 1., 1914. okt. 1., 9–12. l.